

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ชุมชนกับการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าว บ้านต้นโชค ตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ นั้น สรุปประเด็นต่างๆตามวัตถุประสงค์ การศึกษาอันอาจแบ่งตามองค์ประกอบย่อยได้แก่ การดำเนินงานขององค์กรในการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงาน คักยภาพการดำเนินการจัดการปัญหาโดยชุมชน อภิปรายผลการศึกษา ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยรวมถึงการปฏิบัติการแก้ไขปัญหา มีรายละเอียดการสรุปดังนี้

1.การดำเนินงานขององค์กรในการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ชุมชน

บ้านต้นโชค

ลักษณะการดำเนินงานขององค์กรภาคส่วนต่างๆในพื้นที่บ้านต้นโชคนั้นมีทั้งองค์กรภาครัฐที่กำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจนเช่น กองบังคับการควบคุมที่2 หน่วยเฉพาะกิจ กรมทหารม้าที่4 ฐานปฏิบัติการบ้านร้องธาร หมู่6 ตำบลศรีดงเย็น อำเภอไชยปราการ การปกครองอำเภอไชยปราการ สำนักงานเทศบาลตำบลหนองบัว โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบลหนองบัว โรงเรียนบ้านต้นโชค และองค์กรที่มีลักษณะเป็นสถาบันทางสังคมคือ วัดต้นโชค รวมถึงกลุ่มที่เกิดตามธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นเช่นกลุ่มหมอมเมืองสมุนไพรร กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน โดยแยกตามรูปแบบของงานดังนี้

-การควบคุมแรงงานต่างด้าว:หน่วยงานที่มีความชัดเจนในประเด็นดังกล่าวคือ หน่วยงานทหาร เน้นการป้องปรามและให้นโยบาย เน้นการสกัดกั้นไม่ให้เกิดการหลบหนี การไม่ข้องเกี่ยวกับยาเสพติดอันเป็นวิธีการดำเนินงานทางอ้อม แต่เป็นสิ่งสำคัญ การถ่ายทอดหน้าที่การควบคุม ในระดับตำบลหมู่บ้าน เป็นต้น ในส่วนหน่วยงานอื่นๆจะประสานการถ่ายทอดหน้าที่การควบคุมตรวจตราในระดับท้องถิ่น

-การจัดระบบแรงงานต่างด้าว:หน่วยงานที่มีความชัดเจนในประเด็นดังกล่าวอย่างเป็นทางการ คือ ส่วนการปกครองอำเภอไชยปราการจังหวัดเชียงใหม่ ทำการรับและประสานการเข้าทำงาน อาศัย เคลื่อนย้ายในพื้นที่ เน้นรูปแบบการขึ้นทะเบียน การรายงานตัวเข้าออก การสำรวจข้อมูลแรงงาน จัดระบบด้วยการสร้างข้อตกลงในระดับหมู่บ้าน เป็นต้น และหน่วยงานที่มีความชัดเจนในประเด็นดังกล่าวอย่างไม่เป็นทางการ คือ วัดต้นโชค สถาบันศาสนาที่พยายาม

สร้างสันติสุขในการอยู่ร่วมกันผ่านหลักธรรมคำสอน จารีตศีลธรรม ประเพณีและกิจกรรมต่างๆที่สนับสนุน นอกเหนือจากนั้น ส่วนงานอื่นๆ จะมีการสำรวจ จำแนกข้อมูลแรงงาน

-การสื่อสารกับแรงงานต่างด้าว:หน่วยงานที่มีความชัดเจนในประเด็นดังกล่าว คือ โรงเรียนบ้านต้นโชค ที่ประสานความเข้าใจเรื่องต่างๆในชุมชน ข่าวสารที่กลุ่มแรงงานต่างด้าวอยากทราบ ผ่านกลุ่มนักเรียนชาวไทย ชาวไทยใหญ่ และชาวจีน ตามโครงการรักการอ่าน ในส่วนขององค์กรอื่นๆจะทำการสื่อสารโดยการประชาสัมพันธ์ การกระจายข่าวภารกิจต่างๆที่ได้ปฏิบัติ การประชุมหมู่บ้านต้นโชค การสร้างพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมต่างๆ การใกล้ชิดแก้ปัญหา เป็นต้น

-การดำเนินงานสาธารณสุขและสาธารณสุขภาคกับแรงงานต่างด้าว:หน่วยงานที่มีความชัดเจนในประเด็นดังกล่าว คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบลส่งเสริมสุขภาพ การมีอนามัยที่ดี การให้บริการรักษาโรคทั่วไป การดำเนินกิจกรรมการแพทย์ทางเลือกผ่านกิจกรรมหมอมือเมืองสมุนไพรมอบผู้สูงอายุ นอกเหนือจากนั้นจะเป็นการสนับสนุนการดำเนินงานโดยเทศบาล ในการเปิดโอกาสให้เข้าถึงสาธารณสุขครอบคลุมถึงบริการทางสาธารณสุข ในส่วนหน่วยงานอื่นๆนั้น มิได้มีการดำเนินงานโดยตรง เป็นไปในลักษณะของการเน้นย้ำการดูแลสาธารณสุขภาคและการเปิดโอกาสให้เข้าถึงบริการอื่นๆเท่านั้น

องค์กรทั้งหมดมีวิธี การดำเนินงานที่แตกต่างกันคือ การดำเนินงานขององค์กรภาครัฐนั้นมีทิศทางของนโยบายในแต่ละยุคสมัยคอยชี้แนะ เน้นการควบคุมอย่างเป็นทางการ มีขั้นตอนวิธีปฏิบัติบทลงโทษที่ชัดเจน นอกจากนี้การให้เจ้าหน้าที่ความสำคัญจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับหน้าที่ภารกิจหลักที่ปฏิบัติอยู่ เช่น กองกำลังทหารจะเน้นลักษณะงานควบคุมเป็นสำคัญ และลักษณะงานจัดระบบ การสื่อสาร ที่มีความสำคัญในระดับรองลงมา งานปกครอง อำเภอไชยปรากการให้ความสำคัญกับการจัดระบบให้เกิดระเบียบเป็นสำคัญรองลงมาคือจึงเป็นลักษณะงานควบคุม ส่วนเทศบาลตำบลหนองบัวดำเนินงานในลักษณะตั้งรับ เพื่อเสริมสร้างการให้บริการด้านสาธารณสุขภาคทั่วไปเป็นสำคัญ คล้ายกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบลที่เน้นการให้บริการด้านสาธารณสุขพื้นฐานหากแต่มีงานเชิงรุกในรูปแบบของการดำเนินงานกลุ่มผู้สูงอายุหมอมือเมืองสมุนไพรมอบผู้สูงอายุด้วยกันไปด้วย

ในส่วนของโรงเรียนบ้านต้นโชคมุ่งเน้นการสื่อสารเพื่อขัดเกลาคนในสังคมเป็นสำคัญอีกทั้งส่วนของวัดต้นโชค สถาบันศาสนามุ่งเน้นให้ความสำคัญกับลักษณะงานจัดระบบและการสื่อสารควบคู่กันไป

2. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานจัดการแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ชุมชนบ้านต้นโชค

โดยเนื้อหาภาพรวมแล้วสามารถแบ่งลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นได้ 3 ส่วนคือ ปัญหาในส่วนขององค์กรที่ระบุถึงสมรรถนะ ปัจจัยนำเข้าต่างๆ ปัญหาในส่วนของกระบวนการ/วิธีดำเนินงาน และปัญหาจากปัจจัยภายนอก ดังนี้

- ปัญหาในส่วนขององค์กร: ปัญหาด้านบุคลากรมีภาพสะท้อนในเรื่องของจำนวนที่ไม่เพียงพอ ไม่มีอัตรากำลังที่ปฏิบัติงานโดยเฉพาะ ข้อจำกัดในเรื่องเพศของบุคลากร เช่น บุคลากรทั้งหมดเป็นเพศชายจะทำงานกับแรงงานต่างด้าวหญิงได้ลำบากมาก ต้องเคารพสิทธิของสตรี การขาดงบประมาณที่เพียงพอในการบริหารจัดการทั้งที่จำนวนแรงงานต่างด้าวมีมากขึ้น

- ปัญหาในส่วนของกระบวนการ/วิธีดำเนินงาน:

กระบวนการทางกฎหมายที่ไม่สามารถบังคับใช้ได้กับทางปฏิบัติเช่นการเกิดการแทรกแซงและเอารัดเอาเปรียบจากนายหน้า นายจ้างไม่ดำเนินการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวเพราะมีความเห็นว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่สูง ส่งผลให้แรงงานไม่มีหลักแหล่ง เกิดความระแวงไม่ไว้วางใจ

กระบวนการประสานงานขององค์กรต่างๆที่ทำงานเรื่องการจัดการแรงงานต่างด้าวเหมือนกันแต่ไม่สามารถบูรณาการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจาก คำสั่ง นโยบายที่ปฏิบัติแตกต่างกัน วิธีดำเนินการต่างกัน ข้อมูลที่มีไม่เป็นชุดเดียวกัน เกณฑ์ปฏิบัติและข้อบังคับสำหรับการร่วมงานกันที่ไม่ชัดเจน อาจเนื่องจากการขาดการสื่อสารที่ถูกต้องและสม่ำเสมอ

กิจกรรมที่ดำเนินการในชุมชนไม่มีความยั่งยืน กิจกรรมที่จัดแบบแยกส่วน ความขัดแย้งที่เกิดจากการดำเนินงาน คนไม่ยอมรับความคิดเห็น การเกิดอคติระหว่างกลุ่ม ขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึง

- ปัญหาจากปัจจัยภายนอก: ต่อบทกฎหมายและเนื้อหาทางนโยบายไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงานรวมถึงนโยบายการบริหารประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเป็นพลวัตทำให้เกิดช่องว่างในขณะที่ยังไม่รู้ว่าจะต้องปฏิบัติหรือดำเนินงานเรื่องแรงงานต่างด้าวในพื้นที่อย่างไร เช่นการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคต่างๆทั้ง 3 ส่วน ล้วนเป็นเหตุและผลที่สืบเนื่องและต่อเนื่องกัน กล่าวคือหากองค์กรที่จัดการปัญหาแรงงานไม่มีปัจจัยนำเข้า ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรงบประมาณ ฯลฯ ก็ส่งผลให้กระบวนการในการจัดการปัญหาแรงงานสามารถดำเนินได้

อย่างต่อเมื่อมีประสิทธิภาพและในทางกลับกันหากกระบวนการมีความบกพร่องในการประสานงาน สื่อสาร ขาดการให้ความรู้ความเข้าใจ ฯลฯ ก็ส่งผลให้องค์กรไม่สามารถจัดการให้เกิดปัจจัยนำเข้าที่ดีด้วยเช่นกัน นอกเหนือจากนั้นเหตุที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น นโยบายต่างๆของประเทศที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จะส่งผลต่อองค์กรและกระบวนการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นการพิจารณาปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจะต้องพิจารณาถึงความสำคัญกับทุกๆส่วนที่กล่าวมาข้างต้น

3. ศักยภาพการดำเนินการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวของชุมชนบ้านต้นโชค

เนื้อหาประกอบด้วยการจัดระเบียบโดยการจัดการข้อมูลระเบียบ การสร้างการมีส่วนร่วมโดยการบูรณาการแบบใช้พื้นที่เป็นฐาน แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อยใน 4 ส่วนดังนี้

-วิธีการควบคุมแรงงานต่างด้าวของชุมชนบ้านต้นโชค:สามารถสร้างได้จากสองส่วนทั้งจากการสร้างอำนาจที่มอบผ่านองค์กรต่างๆที่เป็นทางการมีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย และส่วนที่ต่อเนื่องกันคือการแทรกซึมและสร้างความเข้าใจกับกลุ่มแรงงานต่างด้าวผ่านคณะครู นักเรียนเยาวชน พระสงฆ์ ผู้สูงอายุในหมู่บ้านต้นโชค โดยเริ่มจากการระดมสมองเพื่อวิเคราะห์ปัญหาแล้วเกิดความเห็นร่วมตามหลักการวิธีการของกองกำลังทหารให้ความสำคัญกับอำนาจหน้าที่ในการจัดการหากแต่เป็นการจัดทำโดยผู้นำ กลุ่มครู เด็กเยาวชน เกิดเป็นลักษณะงานประสานอำนาจระดับนโยบายและอำนาจระดับปฏิบัติการของท้องถิ่น จนทำให้เกิดการยอมรับในวิธีการควบคุมอย่างกลมกลืนไม่ขัดแย้งแปลกแยก

-บรรทัดฐานการควบคุมแรงงานต่างด้าว:จากบริบทที่เกิดภายใต้วิธีการควบคุมแรงงานต่างด้าวในข้างต้นทำให้เกิดบรรทัดฐานที่เป็นรูปธรรมในชุมชนคือการเกิดการนำร่องสร้างระเบียบประวัติโดยกองกำลังทหารโดยเกิดจากการประสานงานให้กลุ่มต่างๆของชาวบ้านมาเรียนรู้ในวิธีปฏิบัติงานแล้วสามารถดำเนินการเองได้ในเบื้องต้น สำหรับอนาคต

-การสร้างความร่วมมือในการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าว:พิจารณาพื้นฐานของการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมคือการที่กลุ่มคนในพื้นที่มีความคล้ายคลึงกันในการดำเนินชีวิต อาทิ ศาสนา จารีต ครอบครองการปฏิบัติ การมีเกี่ยวข้องเกี่ยวพันทางครอบครัว เหล่านี้ทำให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมโดย ส่งผลให้เกิดการร่วมคิดและตัดสินใจว่าจะดำเนินงานไปในทิศทางใด ซึ่งแนวทางที่เลือกคือการสร้างระเบียบประวัติร่วมกัน เน้นการสร้างพันธสัญญา กฎระเบียบ การสร้างกติการ่วม สร้างความรู้ความเข้าใจผ่านระบบการศึกษา การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน

การให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาต่างๆ โดยวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมนั้นพิจารณาตามความเหมาะสมของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประเด็นร่วมที่สามารถทำร่วมกันได้ หากสามารถดำเนินงานได้ดีก็就会有การต่อยอดขยายกิจกรรมและเชื่อมประสานเครือข่าย สร้างเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสำนึกของความเป็นเจ้าของได้

- บทบาทการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าว: การกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละภาคส่วนร่วมกันจะทำให้แต่ละส่วนเข้าใจถึงขอบเขตและความสามารถที่แต่ละกลุ่มจะมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใดแล้วหลังจากนั้นควรสร้างกิจกรรมที่เหมาะสมกับอำนาจหน้าที่ของตน การดำเนินงานมีความมากหรือน้อยต่างกันไป หากแต่ต้องสร้างให้เกิดความกลมกลืนภายใต้วัฒนธรรม ทักษะคนดี โดยคำนึงถึงการจัดการที่มุ่งเน้นผลประโยชน์สิ่งที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่เป็นหลัก

การบูรณาการโดยใช้พื้นที่เป็นฐานเน้นให้ความสำคัญกับร่องรอยหรือสิ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ผลการดำเนินงานของชุมชน ชาวบ้านที่มีจริงในพื้นที่บ้านต้นโชค ประกอบเข้าด้วยกันทั้งบริบทความสัมพันธ์ของชาวบ้าน การเมืองการปกครอง การจัดระเบียบต่างๆ โดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมคือ บรรทัดฐานรูปแบบต่างๆที่มีอยู่แล้วเดิมกับวิถีปฏิบัติเพื่อควบคุมเหล่านี้เกิดเป็นแนวทางการปฏิบัติงานจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวของชุมชนที่เกิดจากการร่วมวิเคราะห์ปัญหา พัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหา ประสานงานสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามลำดับความสำคัญ และดำเนินงานจัดการ จัดระเบียบโดยใช้ระเบียบประวัติชุมชน กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมทางศาสนา ประกอบเข้าด้วยกัน

การอภิปรายผลการศึกษา

จากข้อมูลที่พบในพื้นที่วิจัยพบว่ามีความสอดคล้องและแตกต่างจากการศึกษาในบริบทอื่นๆ โดยในการอภิปรายจะเน้นเรื่อง การควบคุมทางสังคมโดยใช้บรรทัดฐานในรูปแบบต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนและการอภิปรายส่วนของการใช้ชุมชนเป็นฐาน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว

สำหรับการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านต้นโชคสะท้อนถึงการใช้บรรทัดฐานต่างๆในการควบคุมสังคม ชุมชนให้คนสามารถอยู่ร่วมกันได้ โดยมีทั้งการควบคุมที่เกิดจากความต้องการหรือพื้นฐานเดิมที่มีของชาวบ้านแบบไม่รู้ตัว หากแต่ปฏิบัติตามความเคยชิน ตามความคาดหวังและชุมชนที่มีมาช้านาน หากแต่เมื่อปัญหาแรงงานต่างด้าวมีความเป็นพลวัตตาม

จำนวนของการเคลื่อนย้ายเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น จึงมีความจำเป็นในการสร้างหรือแสวงหารูปแบบการควบคุมที่ชัดเจน มีการทำหน้าที่ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น นั้นแสดงถึงการควบคุมทางสังคมที่เกิดจากทั้งภายในและภายนอกชุมชนควบคู่กันไปสอดคล้องกับงานของ จูซาร์ตน์ เอื้ออำนวย(2551: 259)ได้กล่าวถึงการควบคุมทางสังคมที่เกิดจากการควบคุมจากภายในคือ สังคมพยายามที่จะขัดเกลาสมาชิกของตน เพื่อให้ปฏิบัติตามที่คนในชุมชนต้องการ ถ้ากระบวนการขัดเกลามีประสิทธิภาพ บุคคลก็จะกระทำการต่างๆโดยไม่ต้องคิดว่าอะไรถูกผิด เพราะเป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม อีกทั้งยังมีการควบคุมจากภายนอกประกอบเข้าด้วยกัน คือ เมื่อกระบวนการขัดเกลาทางสังคมไม่สามารถทำให้คนปฏิบัติตามบรรทัดฐานกลไกการควบคุมจากสังคมภายนอกก็จะถูกนำมาใช้ เช่น กฎหมาย กติกาต่างๆ ที่ทำให้เกิดการยับยั้งชั่งใจก่อนที่จะกระทำผิด นอกจากนี้ยังมีการศึกษาที่เกี่ยวข้องของ สุภาวงศ์ จันทรวนิช และคณะ (2545: 34) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การติดตามผลการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว ปี 2544 กระบวนการและปัญหา พบว่า การให้ทหารเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจจับอาจจะทำให้เกิดปัญหาในระยะยาว เพราะไม่ใช่ภารกิจหลักของทหาร การดำเนินการตรวจสอบควรเป็นหน้าที่ของกระทรวงแรงงานมากกว่า ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหากมีการดำเนินงานตามหน่วยงานทางทหารที่เป็นการควบคุมจากหน่วยงานภายนอกชุมชนเพียงอย่างเดียวจะทำให้การควบคุมทางสังคมในเรื่องแรงงานต่างด้าวเป็นไปในลักษณะของการบังคับที่ไม่ใช้ระยะยาว ซึ่งในความเป็นจริงควรจะเป็นการหนุนเสริมจากสังคมภายในจึงจะทำให้เกิดความยั่งยืนได้

อย่างไรก็ดีบรรทัดฐานรูปแบบต่างๆในชุมชนที่สามารถทำหน้าที่ควบคุมทางสังคมให้ทุกส่วนอยู่ร่วมกันได้นั้นจะมีความเหมาะสมแตกต่างกันไปตามสภาพสังคมที่เป็นเมืองมีความสลับซับซ้อน กับสภาพสังคมที่มีความเป็นชนบทเน้นความเรียบง่าย ซึ่งยอมรับการควบคุมภายในที่ยังได้ผลอยู่ โดยเมื่อพิจารณาชุมชนบ้านต้นโชคเองก็ใช้ทั้งสองส่วนในการควบคุม แต่เมื่อประเมินสภาพของชุมชนโดยทั่วไปแล้ว ความเป็นชนบทในพื้นที่ยังคงพบเห็นได้โดยส่วนใหญ่ ดังนั้นการควบคุมทางสังคมจากภายในยังคงมีบทบาทอยู่มากในการทำหน้าที่ดังกล่าวหากแต่ตามสภาพการณ์ปัจจุบันชุมชนก็ไม่สามารถละเลยการควบคุมที่เป็นทางการจากภายนอกได้

ในส่วนการอภิปรายเพื่อสร้างความรู้ในการใช้ชุมชนเป็นฐานและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวนั้น ทำความเข้าใจได้ว่า การมีส่วนร่วมในเรื่องดังกล่าว เป็นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนทำการจัดการปัญหาของตนเอง ดังที่ ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543: 138) ได้กล่าวถึงนัยของการมีส่วนร่วมว่าเป็นลักษณะที่ชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชน อันก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนในชนบท

สามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา โดยมี การสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระหว่างกลุ่มคนจากหน่วยงาน ทหาร จากกลุ่มครู เยาวชน สาธารณสุข ศาสนา และชาวบ้านเป็นไปในทิศทางที่คล้ายกับ Danny Burns and others(2004:P12-14) ได้ให้วิธีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นแรกว่าต้องแลกเปลี่ยน เรียนรู้สร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมกัน เนื่องจากสมาชิกของชุมชนมีความ หลากหลาย นอกจากนี้การสร้างการมีส่วนร่วมในพื้นที่ หรือการเริ่มจากการใช้พื้นที่เป็นฐาน (area based approach) ในการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวยังเน้นการสร้างความร่วมมือใน การดำเนินงานซึ่งสอดคล้องกับสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2546:132)กล่าวถึงวิธีการสร้าง ความร่วมมือในกิจการการพัฒนาสังคมได้แก่ ทำความรู้จักกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ระบุหน้าที่ โครงสร้าง แผน นโยบาย บุคลากร การประชาสัมพันธ์หน่วยงาน โครงการให้เป็นที่ทราบ เพื่อ เปิดโอกาสให้องค์กรอื่นๆ เข้ามาร่วมงานด้วย ติดต่อกับหน่วยงานโดยตรงเพื่อชักชวน ขอความ ช่วยเหลือ แสดงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นของการร่วมมือกันทำงานให้กับหน่วยงานที่ต้องการให้ เกิดความร่วมมือ พร้อมทั้งชี้ให้เห็นผลร้ายที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนและสังคมที่ไม่ได้รับการพัฒนา หากพิจารณาการใช้พื้นที่เป็นฐานประกอบเข้าด้วยกันแล้วจะพบวิธีการของ Jan Harfst(2012:p9)ที่กล่าวไว้ว่าการพัฒนาในพื้นที่ต้องพิจารณา ความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่กับ ปัญหา คุปัญหาตามความเป็นจริงว่ามีขนาดเล็กหรือใหญ่อย่างไรแล้วเน้นการมีส่วนร่วมในการ แก้ไขโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งชุมชนบ้านต้นโชคที่มีการดำเนินงานจะเริ่มทำความเข้าใจจาก เหตุการณ์หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงกับชุมชนเป็นหลักแล้วจึงสืบเสาะตามหาที่มาจากผู้มีส่วน ได้ส่วนเสียหลัก โดยเน้นย้ำที่ทั้งหมดในแต่ละภาคส่วนต้องเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นที่ตั้ง

ข้อเสนอในเชิงปฏิบัติการ

-ความสม่ำเสมอในการปฏิบัติงานจัดการแรงงานต่างด้าวควรมีอยู่อย่าง ต่อเนื่องสม่ำเสมอในรูปแบบต่างๆ ซึ่งหากจะให้เกิดการดำเนินงานที่ต่อเนื่องในพื้นที่จะต้องมี ผู้รับผิดชอบ องค์กร หรือคณะกรรมการหลัก โดยควรได้รับการสนับสนุนจากการถ่ายโอน อำนาจ การกระจายอำนาจ ตามรูปแบบต่างๆไม่ว่าจะเป็น เทศบาล องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ควรมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการดำเนินงานทั้งเชิงรุกและเชิงรับเพื่อให้ทันต่อการ เปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์

-การดำเนินการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวโดยชุมชนนั้นควรเป็นแนวทางที่ลดความ ขัดแย้ง แปรกแยก แตกต่าง ไม่สามารถบังคับได้อย่างสมบูรณ์ควรหาแนวทางการ

ประนีประนอม ด้วยกฎ กติกา บรรทัดฐาน ที่เคารพซึ่งกันและกันจะทำให้เกิดทัศนคติที่เข้ากัน อยู่ร่วมกันได้ อันจะส่งผลดีในระยะยาว

-กระบวนการสื่อสารถือเป็นเรื่องสำคัญสำหรับการปฏิบัติงาน ควรมีการสื่อสารอย่าง ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ กับกลุ่มคนต่างๆ กับเป้าหมายที่เป็นแรงงานต่างด้าวจะส่งผลให้เกิดความ เข้าใจในการปฏิบัติตน แนวคิดต่างๆที่ควรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมถึงการสร้างหรือจัดหา ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม การแปลและการสื่อให้เกิดความเข้าใจภายใต้ภาษาที่ หลากหลาย

-การดำเนินการหากต้องการให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนในระยะยาวควรบูรณาการ ผลผสมผสานกิจกรรมที่หลากหลายทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเข้าไว้ด้วยกัน เนื่องจากทั้ง สองส่วนมีส่วนเกื้อหนุน ขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปไม่ได้

-การสะท้อนให้เห็นความดีงามในการอยู่ร่วมกันระหว่างกลุ่มคนไทยและกลุ่มแรงงาน ต่างด้าวที่มีลักษณะของความสมานฉันท์นั้น กลายเป็นดาบสองคมมีทั้งผลดีในเบื้องต้น แต่ หลังจากนั้นพอเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าพื้นที่เหมาะสมแก่การอยู่อาศัย ทำให้เกิดการ หลังไหลของแรงงานต่างด้าวจากพื้นที่อื่นๆ เข้ามามากขึ้นจนไม่สามารถควบคุมได้ เพราะใน พื้นที่ไม่ได้สร้างบรรทัดฐาน กติกาเพื่อรองรับปรากฏการณ์ที่คาดเดาไม่ได้ ควรมีการสื่อสารที่ จะนำเสนอพื้นที่อย่างรัดกุม

-ควรมีการจัดทำแผนที่ขั้นตอน ของรูปแบบให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันสำหรับการ จัดการปัญหาแรงงานต่างด้าว เพื่อให้ทราบการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆในชุมชน ทราบ หน้าที่ ขอบเขตที่ชัดเจน หากส่วนไหนขาด ไม่มีการต่อเนื่อง หรือบกพร่องก็จะสามารถแก้ไขได้ อย่างทันการ

-แนวคิดพื้นฐานเรื่องการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวของคนในพื้นที่มีความเชื่อว่า เป็นหน้าที่ขององค์กรภาครัฐซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึงในระดับ ชุมชนท้องถิ่นทำให้ไม่สามารถดำเนินงานต่างๆได้ตามที่ควรจะเป็นจึงควรเป็นหน้าที่ของชุมชนที่ ควรริเริ่มแก้ไขปัญหาโดยการนำเสนอความต้องการและหาภาคีร่วม ประสานเป็นความร่วมมือ ในการจัดการ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาที่ละเอียดลึกซึ้งขึ้นจะเป็นผลดีต่อการปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหาเองในพื้นที่และเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้แก่

-จากการเข้าพื้นที่ที่จะได้ข้อมูลการผสมผสานวัฒนธรรมของคนไทยและคนไทยใหญ่ที่สามารถสอดรับกันได้เป็นอย่างดี หากแต่สัดส่วนของประชากรในพื้นที่ของชาติพันธุ์อื่นที่เพิ่มมากขึ้นเช่น คนจีนที่อพยพเข้ามาอาศัย แล้วมีการผสมผสานวัฒนธรรมกันในระดับหนึ่งหากแต่ยังคงไม่สามารถสร้างความเข้าใจได้ ทำให้คนในชุมชนรู้สึกถึงการเกิดความแปลกแยก ซึ่งในขณะที่ทำการศึกษาวิจัยยังไม่เกิดปัญหาหรือข้อขัดแย้งใด หากแต่ถ้าสร้างรูปแบบวิธีการที่จะทำให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างคนจีนกับคนไทยใหญ่หรือคนจีนกับคนไทย ย่อมจะเป็นสิ่งที่ดีต่อชุมชนในอนาคต นอกเหนือจากนั้นยังอาจศึกษาถึงรูปแบบการปรับตัวของชาวจีนที่เข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนบ้านต้นโชคประกอบเข้าด้วยกัน

-จากการศึกษาวิจัยพบข้อมูลที่มีการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากช่องว่างในระเบียบข้อบังคับเช่น การปรับตัวของคนไทยที่มีอาชีพรับเป็นนายจ้างของแรงงานต่างด้าว และการประกอบอาชีพเป็นนายหน้าการจัดหาแรงงานต่างด้าว เหล่านี้เกิดเป็นการเอาเปรียบแรงงานอื่นทำให้เกิดปัญหาต่อคุณภาพชีวิต ซึ่งหากได้มีการศึกษาก็จะทำให้เกิดความรู้ที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้มากยิ่งขึ้น